

Kitaibelia	II. évf.	pp.: 39–40.	Debrecen 1997
------------	----------	-------------	---------------

Védett növények a soproni Dudlesz-erdőben

FRANK Norbert

Soproni Egyetem, Erdőművelés Tanszék - Sopron, Pf.:132 9401, E-mail: frank@sun30.efe.hu

A Dudlesz-erdő történetével, flórájának vizsgálatával 1995 őszén kezdtem el foglalkozni. A terület részletes botanikai feltárásával korábban nem foglalkoztak, bár készültek fajlisták, melyeknek csak egy részét publikálták.

A Dudlesz-erdő Soprontól kb. 5 km-re található, a 84-es főútvonal mentén, az osztrák határ közvetlen közelében. Az erdő – melynek mai területe 1033,6 ha – a korai középkorban a Dági, majd a Weysbacher család tulajdona volt. Sopron szabad királyi város 1418-ban vásárolta meg az erdőt Weysbacher János bécsi tanácsostól, mely vásárlást Zsigmond király 1419-ben szentesített is (CSAPODY 1975). Az erdő jelenlegi kezelője a Tanulmányi Erdőgazdaság Sopronkörnyéki Erdészete.

Növényföldrajzi szempontból a Dudlesz-erdő a Praenoricum flórávidék Laitaicum flórájárásába tartozik. A Laitaicum elnevezés BOROS Ádámtól (1928,1929) származik, aki 1928-ban a Praenoricum északi területét elhatárolta a flórávidék többi részétől. KÁRPÁTI (1956) tisztázta a flórájárás határait, ezek szerint északon Királyhida (Bruck an der Leitha), Bécsújhely (Wiener Neustadt), Lajtaújfalu (Neudörfel an der Leitha); délkeleten - keleten a határ Kismarton (Eisenstadt), Cinfalva (Siegendorf), Kelénpatak (Klingenbach), Sopron (a határtól a városig a 84. sz. műút nyomvonala), Harkai-kúp, Balf, Fertő-tó nyugati partja, Ruszt (Rust), Pátfalui-fennsík (Parndorfer Platte).

A TERÜLETEN EDDIG MEGFIGYELT VÉDETT NÖVÉNYEK :

Pulsatilla grandis Wender - A dudlesz-erdei előfordulásának súlypontja az egykori fáslegelőre és környékére esik. Szálanként megtalálható a volt műszakizár felhagyott részein is. Állománya kb. 30 tő.

Pulsatilla pratensis ssp. nigricans (Störck) Zamels - Az egykori műszakizár környékén szálankénti a megjelenése, a Dudlesz-erdő és a Kőhidai-medence találkozásánál mintegy 50 példány található.

Adonis vernalis L. - WALLNER (1903) említi a "Dudlers"-erdőből konkrét helymegjelölés nélkül. Az osztrák-magyar határ közelében, az ún. telefonos nyiladék mentén tömeges az előfordulása, valamint a gerincvonulaton végig cseres-tölgyesek (*Quercetum petraeae-cerris*), befenyvesített (*Pinus sylvestris*, *Pinus nigra*) tagok szélein.

Aquilegia vulgaris L. - CSAPODY (1949) említi, mint kivadult faj egy példányát az egykori Hubertusz vendéglő környékéről. Saját megfigyeléseim szerint kb. 10 tő elszórtan fordul elő a területen.

Dictamnus albus L. - WALLNER (1903) a "Dudlers"-ból említi, általános megjelöléssel "napos dombokon". Mostani előfordulása molyhos tölgyesekben és kiritkult fenyvesekben. Állománya több száz tő.

Rhamnus saxatilis Jacq. - A litaicumi előfordulása közismert, azonban ennek súlypontja a Szárhalmi erdőben van. A Dudleszben mintegy 15 példány található az erdőrészek, erdőtagok szélén, felhagyott bányagödrök, volt katonai létesítmények környékén.

Gentianella ciliata (L.) Borkh. - WALLNER (1903) szerint a "Dudlersben gyakoribb, mint a Zárhalm erdőben". Ennek ellenére megfigyeléseim szerint csak 2 helyen fordul elő. Mindkét előfordulás cseres-tölgyesben (*Quercetum petraeae-cerris*) található.

Prunella grandiflora (L.) Scholler - A Dudlesz-erdő szélén, a volt műszakizár mellett, az egykori ún. "Viehtrift" beerdősülő részén kb. 10 tövet találtam. Litaicumi előfordulását eddig még nem jelezték.

Buphthalmum salicifolium L. - Az egész erdő területén gyakorinak mondható az előfordulása a cseres tölgyesekben (*Quercetum petraeae-cerris*) és a nyiladékok szélén.

Carlina acaulis L. - A volt műszakizár beerdősülő részén 2 tövet találtam.

Allium sphaerocephalon L. - Mintegy 80 tövet számláló állomány található a területen. Ezek nagy része a nyiladékok mentén, ill. az erdő szélén van.

Lilium martagon L. - Szálanként az egész területen megtalálható, bár sehol sem tömeges. Állománya mintegy 80-100 tő.

Iris graminea L. subsp. pseudocyperus (Schur) Soó - WALLNER (1903) szerint "bokros dombokon, réteken, erdőszéleken". KÁRPÁTI (1934) említi, hivatkozva GOMBOCZ (1906) "Sopronvármegye növényföldrajza és flórája" című munkájára. A területen 3 helyen fedeztem fel, keleti kitétségű nyiladékokon.

Iris pumila L. - WALLNER (1903) napos, meszes talajról említi. Ilyen terület csak a volt műszakizár északi részén, egy be nem fenyvesített 40 m²-es rész, ahol 25 tövet számláló állomány található. Valószínű a befenyvesítés előtt tömeges lehetett az erdő ezen részén.

Iris variegata L. - Több száz tő található kisebb-nagyobb foltokban az egész erdőben, tömegesen csak a nyiladékok mentén van.

Cephalanthera longifolia (L.) Fritsch - Az eddigi terepbejárások során 2 helyen összesen 5 tövet találtam, mivel a teljes terület még nem került térképezésre, valószínű még pár példány felbukkanása.

Neottia nidus-avis (L.) Rich. - Mint a nagyzezerjőfű (*Dictamnus albus*), ill. a tarka nőszirm (Iris variegata), a madárfészek is a leggyakrabban előforduló faj a területen. A cseres-tölgyesekben (*Quercetum petraeae-cerris*) és a árkokban (Galamb-, Kis- és Nagyhársárok) lévő gyertyános-kocsánytalan tölgyesekben (*Quercus petraeae* - *Carpinetum*) megtalálható.

Platanthera bifolia (L.) Rich. - Fiatal cseres-tölgyesekben (*Quercetum petraeae-cerris*) szálanként előfordul. Mintegy 50 tövet számláló populációja él a területen.

Orchis purpurea Huds. - A 20 tövet számláló állománya nagy részben az árkokban (Galamb-, Kis- és Nagyhársárokban) található. Ezen árkok jelentős része gyertyános konszociációk, egykori gyertyános-kocsánytalan tölgyes állományok maradványai.

A Dudlesz-erdő és a Bécsi-domb védetté nyilvánítását már KAÁN Károly (1931) is javasolta, melynek megvalósítása még mindig a jövő feladata.

IRODALOM

- BOROS Á. (1928, 1929): A Pannonicum és a Praeillyricum kapcsolata. Les rapports entre les territoires floraux Pannonicum et Praeillyricum. - Magyar Botanikai Lapok 27:51-56.
- GOMBOCZ E. (1906): Sopronvármegye növényföldrajza és flórája. - Math. és Term.tud. Közlem. 28: 401-557.
- CSAPODY I. (1949): Kiegészítő adatok Sopron flórájának ismeretéhez. - Erdészeti Kísérletek 49:149-153.
- CSAPODY I. (1975): Sopron város erdőbirtokának kialakulása és a középkori erdőgazdálkodás nyomai. In: KOLOSSVÁRY Sz.-né (szerk.): Az erdőgazdálkodás története Magyarországon. - Akadémiai Kiadó, Bp. pp. 107-123.
- KÁRPÁTI Z.(1934): Újabb adatok Sopron vármegye flórájához II. - Vasi Szemle 1:174-178.
- KAÁN K. (1931): Természetvédelem és természeti emlékek. - Budapest, Révai testvérek Rt. pp. 166.
- WALLNER I. (1903): Sopron környékén található virágos növények és edényes cryptogamok nemei és fajai. - Soproni Áll. Főreálisk. Értes., p.1-42.

ZUSAMMENFASSUNG

Vorkommen der geschützten Arten in Dudlesz-Wald bei Sopron

Norbert FRANK

Universität Sopron, Lehrstuhl für Waldbau 9401 Sopron Pf.:132

Im Herbst 1995 begann der Verfasser sich mit der Geschichte, Flora und Vegetation des Dudlesz-Waldes zu befassen. Dieser Wald befindet sich an der österreichisch-ungarischen Grenze im Florendistrikt Laitaicum. Der Name des Florendeistriktes von Laitaicum stammt von Boros (1928,1929), die Grenze des Distriktes wurde durch Kárpáti (1956) festgelegt.

Der Verfasser fasst in diesem Beitrag die seitdem beobachteten, geschützten Arten des Waldes zusammen. Die weiteren Beobachtungen sollen zur Feststellung neuer Arten, zur Beschreibung weiterer Angaben und zum besseren Kennenlernen der Geschichte des Dudlesz-Waldes beitragen.